Knäppare i dansk ädellövskog

Martin, O. 1989. *Smaeldere (Coleoptera, Elateridae) fra gammel løvskov i Danmark.* Entomologiske Meddelelser 57 (1–2): 1–110. Entomologisk Forening, c/o Zoologisk Museum, Universitetsparken 15, DK-2100 København Ø, Danmark. Pris ca 120 DKK.

Denna monografi över Danmarks hotade och sällsynta lövskogsknäppare tillhör de skrifter som innehåller det mesta en entomologisk läsare kräver idag. Även de inte redan "skalbaggsfrälsta" bör få en god behållning, då författaren på ett föredömligt sätt har kombinerat faunistik och biologi för att påvisa en skalbaggsfamiljs betydelse inom naturvårdsarbetet.

Följaktligen inleds också skriften med en genomgång av knäppare som indikatorer på skoglig kontinuitet. Inledningen redogör även för det undersökta primärmaterialets omfattning. Arbetet baseras på ca 6 000 individer av 25 knäpparter insamlade mellan 1820 och 1988 av 52 samlare. En figur som illustrerar insamlingsaktiviteten visar att antalet samlare varit ungefär detsamma sedan sekelskiftet samt att antalet "kärnsamlare" (som påträffat mer än 19 av de 25 arterna) aldrig varit fler än tre.

Av de 25 behandlade arterna har samtliga utom *Limoniscus violaceus* påträffats i Sverige. 15 av de 17 svenska *Ampedus*-arterna ingår och en förnämlig färgplansch illustrerar habitus för imagines hos 29 arter av lövskogsknäppare. Då mycket få skalbaggssamlare påträffar mer än 2/3 av de avbildade arterna så utgör bara planschen en anledning till att köpa häftet som "referenssamling".

I inledningen beskrivs också idealbiotopernas utseende tillsammans med arternas val av trädslag i Danmark. Ett påföljande biologiavsnitt belyser livscykel, skillnader i levnadssätt hos larver resp imagines, parasiter, predatorer och artbevarande.

Huvuddelen av häftet är en artvis genomgång av kännetecken för larv och imago, biologi, utbredning och status. Förekomsten i Danmark illustreras för varje art på kartor enligt UTM-systemet med den europeiska utbredningen infälld. I texten kompletteras utbredningsbilden med uppgifter från övriga delar av Nordeuropa. Hela 51 svartvita fotografier illustrerar arternas levnadssätt och miljöer, dvs oftast grova lövträdslågor eller stora, ihåliga träd. Illustrationer som väl betonar knäpparnas krav på skoglig kontinuitet.

I en tredje del av arbetet ges en sammanställning av de ca 170 lokaler varifrån betydelsefulla fynd föreligger. Ett 60-tal av lokalerna beskrivs därefter mer ingående varefter det slutar med en motorsågsmassaker: "en stubbe i form av en krans av död ved var kvarlämnad i skogen som en påminnelse om flera tusen års oavbrutna insektspopulationer, som i loppet av några få minuter blev offer för motorsågen bara för att sluta i energihungrande danskars värmepanna". Författaren uttrycker klart hotet mot dessa arter, biotopförstöringen och inte privatsamlarnas aktivitet.

Utan tvekan har Ole Martin utfört ett "hästjobb" och resultatet av 15 års arbete är imponerande, men det finns några detaljer att kritisera. För det första har de svartvita bilderna spridits ut, troligen i syfte att lätta upp texten. Denna layout medför ett onödigt bläddrande för att se de illustrationer som åsyftas. De biotopbeskrivande bilderna bör ha kunnat samlats till ett appendix vid lokalbeskrivningarna i slutet.

Att Thure Palms observationer över biologin hos *Ampedus elongatulus* i Bulgariska askar (Ent. Tidskr. 106: 39–41, 1985) inte omnämnts i biologibeskrivningen för denna art är anmärkningsvärt. Alla observationer över levnadssättet hos denna troligen i hela Norden utdöda art bör vara intressanta. Dessutom ger Palms uppgifter en bättre helhetsbild för artens utbredningsområde; hotad–utdöd urskogsrelikt i norr, sällsynt–vanlig i sydöstra Europa.

Kontakta snarast Entomologisk Forening i Köpenhamn om Ni inte har detta häfte vilket också riskerar ett snabbt utdöende, då efterfrågan bör vara större än utbudet.

Roger Pettersson